

Camilla Kristine Eidem

# Å tilrettelegge for barn og unges medvirkning i barnevernstjenesten sin undersøkelse

## To facilitate the participation of children and young people in the child welfare service´s research phase

Bacheloroppgave i Barnevern  
Veileder: Lasse Skogvold Isaksen  
Mai 2024



Camilla Kristine Eidem

# **Å tilrettelegge for barn og unges medvirking i barnevernstjenesten sin undersøkelse**

## **To facilitate the participation of children and young people in the child welfare service´s research phase**

Bacheloroppgave i Barnevern  
Veileder: Lasse Skogvold Isaksen  
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet  
Institutt for sosialt arbeid



Kunnskap for en bedre verden



## Sammendrag

Barn og unges rett til medvirkning er nedfelt i både nasjonale og internasjonale lovverk og forskrifter, og barnevernsarbeideren skal garantere at barn og unge får uttrykke seg fritt i alle forholdene som berører dem (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12). Likevel er det mye som tilsier at dette ikke alltid er en realitet i praksis. I Norges offentlige utredning (NOU) vises det til at det «foreligger tydelig dokumentasjon på at barns rett til medvirkning ikke blir ivaretatt godt nok, selv om barna har tydelige rettigheter i lovverket» (NOU 2023: 7, s. 15). Når det gjelder barnevernstjenesten sin undersøkelse, vises det til at barn og unge ikke blir godt nok involvert i denne.

Gjennom utdanningen har det vært stort fokus på hvordan vi som kommende barnevernspedagoger kommuniserer med barn og unge i sårbare livssituasjoner. Å inneha gode ferdigheter knyttet til dette, kan legge grunnlaget for å skape trygge og gode relasjoner med barn og unge som jeg skal hjelpe. Med bakgrunn i overnevnte, ble valg av tema satt til barns rett til medvirkning med fokus på barnevernsarbeiderens kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse. Bacheloroppgaven er en litteraturstudie, som tar utgangspunkt i problemstillingen: «***Hvordan kan barnevernsarbeideren legge til rette for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenesten sin undersøkelse?***»

Det jeg setter søkelys på i oppgavens drøftingsdel er to overordnede tema: Hva preger barn og unges opplevelse av medvirkning? Og hvordan kan barnevernsarbeideren tilrettelegge for medvirkning i undersøkelsen? Det er underkategorier som tar utgangspunkt i barnevernsarbeiderens syn, holdninger, egenskaper og kvaliteter, samt den enkeltes kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse i samtalsituasjoner med barn og unge. Videre er det undertema som omhandler barnevernsarbeiderens bevissthet rundt overnevnte, som igjen knytter seg til hvordan den enkelte barnevernsarbeider kan tilrettelegge for barn og unges medvirkning og deltakelse i barnevernstjenesten sin undersøkelse.

## **Abstract**

Children and young people's right to participate is enshrined in both national and international legislation and regulations, and the child welfare worker must guarantee that children can express themselves freely in all situations that affect them (Children's Convention, 1989, art. 12). Nevertheless, there are many indications that this is not always a reality in practice. In Norway's public inquiry (NOU) it is indicated that there is "clear documentation that children's right to participation is not taken care of well enough, even though children have clear rights in the legislation" (NOU 2023: 7, p. 15). When it comes to the child welfare service's research phase, it appears that children and are not sufficiently involved in it.

Throughout the education, there has been a great focus on how we, as future child welfare educators, communicate with children and young people in vulnerable life situations. Possessing good skills related to this can lay the foundation for creating safe and good relationships with children whom I will help. Based on the above, the choice of theme was set to children's right to participate with a focus on the child welfare worker's understanding of communication and relational skills. The bachelor's thesis is a literature study, which is based on the issue: *"How can the child welfare worker facilitate children and young people to participate in the child welfare service's research phase?"*

What I focus on in the discussion part of the thesis are two overarching themes: What characterizes children and young people's experience of participation? And how can the child welfare worker facilitate participation? There are subcategories that take as a starting point the child welfare worker's views, attitudes, characteristics, and qualities, as well as the individual's understanding of communication and relational skills in conversational situations with children and young people. Furthermore, there is a sub-theme which deals with the child welfare worker's awareness of the above, which in turn is linked to how the individual child welfare worker can facilitate children's and young people's involvement and participation in the child welfare service's research phase.

# Innholdsfortegnelse

<b>1.0 Introduksjon</b> .....	<b>4</b>
1.1 Oppgavens oppbygging .....	4
1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling .....	5
1.3 Begrepsavklaringer.....	6
1.3.1 Barnevernstjenesten .....	6
1.3.2 Barnevernstjenestens undersøkelse .....	6
1.3.3 Barnevernsarbeider .....	6
1.3.4 Barn, unge og ungdom.....	6
1.3.5 Medvirkning og deltakelse .....	7
1.4 Juridiske rammer .....	7
1.5 Avgrensninger.....	9
<b>2.0 Teori</b> .....	<b>9</b>
2.1 Synet på barn og ungdom.....	9
2.2 Barneperspektivet.....	10
2.3 Barnets perspektiv .....	11
2.4 Dialogisk forståelse og dialektisk relasjonskompetanse.....	11
2.4.1 Dialogisk forståelse .....	12
2.4.2 Dialektisk relasjonskompetanse.....	12
<b>3.0 Metode</b> .....	<b>14</b>
3.1 Valg av metode.....	14
3.2 Søkeprosess og kriterier for valg av kilder .....	14
3.3 Artikler og rapporter i oppgaven .....	15
<b>4.0 Presentasjon av, og funn i artikler og rapporter</b> .....	<b>16</b>
<b>5.0 Diskusjon</b> .....	<b>21</b>
5.1 Hva preger barn og unges opplevelse av medvirkning? .....	21
5.1.1 Barnevernsarbeiderens syn og holdninger .....	22
5.1.2 Barnevernsarbeiderens personlige egenskaper og kvaliteter .....	25
5.1.3 Barnevernsarbeiderens kommunikasjonsmåter og relasjonskompetanse.....	27
5.2 Hvordan kan barnevernsarbeideren tilrettelegge for medvirkning?.....	29
5.2.1 Bevissthet rundt egen væremåte og eget syn .....	29
5.2.2 Bevissthet rundt eget bidrag i samtalen og relasjonen.....	30
5.2.3 Bevissthet rundt informasjon, møtesteder og samtalens innhold .....	31
<b>6.0 Oppsummering/Konklusjon</b> .....	<b>32</b>
<b>Referanseliste</b> .....	<b>33</b>

# 1.0 Introduksjon

Barn og unges rett til medvirkning er nedfelt i både nasjonale og internasjonale lovverk og forskrifter, og barnevernsarbeideren skal garantere at barn og unge får uttrykke seg fritt i alle forholdene som berører dem (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12). Likevel er det mye som tilsier at dette ikke alltid er en realitet i praksis. I Norges offentlige utredning (NOU) vises det til at det «foreligger tydelig dokumentasjon på at barns rett til medvirkning ikke blir ivaretatt godt nok, selv om barna har tydelige rettigheter i lovverket» (NOU 2023: 7, s. 15). Når det gjelder barnevernstjenesten sin undersøkelse, vises det til at barn og unge ikke blir godt nok involvert i denne. Barnevernsarbeideren skal tilrettelegge for at barn og unge får medvirke i undersøkelsen (Barnevernsloven, 2021), og dette gjøres blant annet ved barnesamtaler.

## 1.1 Oppgavens oppbygging

I oppgavens første kapittel blir valg av tema og problemstilling presentert. Jeg vil deretter presentere noen sentrale begreper som er gjennomgående i teksten. Avslutningsvis i kapittel én blir det beskrevet hvilke avgrensinger jeg har gjort og oppgavens juridiske rammer.

Oppgavens teori blir redegjort for i kapittel to. Jeg har her valgt å fordype meg i ulike syn på barn og unge, herunder barneperspektivet og barnets perspektiv. Jeg har også valgt å benytte meg av teorier om kommunikasjon og relasjonskompetanse, hvor jeg tar utgangspunkt i en dialogisk forståelse av kommunikasjon og dialektisk relasjonskompetanse. Dialektisk relasjonskompetanse kan, slik jeg forstår det, beskrive forståelsen av viktigheten med barnevernsarbeiderens egenskaper, syn og holdninger i kontaktetablering og relasjonsarbeid i møte med barn og unge.

I oppgavens tredje kapittel blir det redegjort for hvilken metode som benyttes, hvordan jeg har funnet relevante kilder og kritikken av disse. Kapittelet avrundes med de aktuelle artiklene og rapportene som jeg benytter meg av i oppgaven. Jeg vil i oppgavens fjerde kapittel ha en kort presentasjon av den tidligere forskningen og de sentrale funnene i disse. I kapittel fem skal jeg drøfte funnene opp mot den presenterte teorien for å belyse oppgavens problemstilling. Til sist knytter jeg hovedpoengene sammen til en konklusjon i oppgavens sjette og siste kapittel.



## 1.2 Bakgrunn for valg av tema og problemstilling

Gjennom et trettiårs langt liv har jeg ofte vært nysgjerrig på, og interessert i relasjonen og kommunikasjonen som oppstår mellom mennesker. Det har også vekket en nysgjerrighet de ganger man opplever at kommunikasjon og relasjon ikke fungerer så godt. Tanker om hva som forårsaker dette er noe av grunnlaget for denne bacheloroppgaven. Gjennom utdanningen har det vært stort fokus på hvordan vi som kommende barnevernspedagoger kommuniserer med barn og unge i sårbare livssituasjoner. Å inneha gode ferdigheter knyttet til dette, kan legge grunnlaget for å skape trygge og gode relasjoner med barn og unge som jeg skal hjelpe. Barns rett til medvirkning har også vært et gjennomgående tema i studiets forløp. For at barn og unge skal få delta, si sin mening og uttrykke sine behov, er det viktig at barnevernsarbeidere tilrettelegger for dette (Barnevernsloven, 2021).

Under praksisperioden min i en mindre kommunal barnevernstjeneste, fikk jeg muligheten til å aktivt delta i flere undersøkelser. Her fikk jeg gode innblikk og erfaringer i hvordan barn og unges medvirkning kan utøves i praktisk arbeid. Det er spesielt en erfaring jeg vil trekke inn som betydningsfull i mitt valg av tema og problemstilling, og som kommende barnevernsarbeider. I en av undersøkelsene hadde en ungdom uttrykt at det var krevende å samtale med foreldrene og andre som ungdommen hadde kontakt med. Jeg kom med forslaget om at jeg og ungdommen kunne ha ukentlige samtaler sammen, noe som ble opprettholdt under hele praksisperioden. Under vår siste samtale sammen fikk jeg en klem og ungdommen sa: *«Takk for alt du har gjort for meg, og sammen med meg»*.

Med bakgrunn i overnevnte, ble valg av tema satt til barns rett til medvirkning med fokus på barnevernsarbeiderens kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse. Temaet er stort, og det ble nødvendig for meg å presisere en problemstilling med søkelys på hva den enkelte barnevernsarbeider kan gjøre:

***«Hvordan kan barnevernsarbeideren legge til rette for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenesten sin undersøkelse?»***

## 1.3 Begrepsavklaringer

### 1.3.1 Barnevernstjenesten

Når jeg benytter meg av begrepet barnevernstjenesten, tar jeg sikte på det kommunale barnevernet i Norge. Den kommunale barnevernstjenesten har ansvar for å utføre de daglige oppgavene som barnevernsloven pålegger (Pedersen, 2023, s. 27). Barnevernstjenesten mottar og behandler bekymringsmeldinger, gjennomfører undersøkelser av barn og unges omsorgssituasjon og har ansvar for å treffe vedtak etter loven om hjelpetiltak og omsorgstiltak (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 20).

### 1.3.2 Barnevernstjenestens undersøkelse

Når barnevernstjenesten konkluderer en bekymringsmelding med at «det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for å iverksette tiltak etter loven, skal barnevernstjenesten undersøke dette forholdet» (barnevernsloven, 2021, § 2-2). Når barnevernstjenesten har konkludert med at det skal opprettes en undersøkelse, har de tre måneder på å undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon og barnets behov. Barnevernstjenesten skal utarbeide en undersøkelsesplan, og påse at undersøkelsen gjennomføres så skånsomt som mulig (barnevernsloven, 2021, § 2-2).

### 1.3.3 Barnevernsarbeider

Pedersen (2023) beskriver i sin bok at det ikke er en enighet om hvilken tittel som skal være felles for de som arbeider i barnevernet. Det finnes derfor flere begreper som beskriver personer som jobber i kommunal barnevernstjeneste. De vanligste begrepene som blir brukt er kontaktperson, saksbehandler og barnevernskonsulent. Jeg velger i denne oppgaven å benytte meg av både begrepet *barnevernsarbeider* og *kontaktperson* som felles tittel, da førstnevnte viser til yrkesutøvere som er arbeider i barnevernstjenesten, samt at sistnevnte kan gi en opplevelse av nærhet i samarbeidet mellom barn/unge og barnevernsarbeideren.

### 1.3.4 Barn, unge og ungdom

Ifølge FNs barnekonvensjon og barnevernsloven, blir barn definert som alle mennesker under 18 år (Barnekonvensjonen, 1989, art. 1). I denne oppgaven vil jeg benytte meg av begreper som

*barn, unge og ungdom* for å skille mellom aldersspennet. Jeg velger derfor å definere barn som mennesker mellom 0 - 13 år, og unge/ungdom som mennesker mellom 14 – 18 år. På grunn av oppgavens omfang vil fokuset ligge mest på ungdommer.

### 1.3.5 Medvirkning og deltakelse

Oppgaven tar for seg medvirkning på et individnivå, da det er rettet søkelys på det enkelte barn og unges medvirkning i møte med kontaktpersoner i barnevernstjenesten. Barn og unges medvirkning blir omtalt som *medvirkning* og *deltakelse* videre i teksten.

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet tydeliggjør hva retten til å medvirke innebærer. «Et barn som er i stand til å danne seg egne meninger har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter barnevernsloven, jf. Barnevernsloven § 1-4.» (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 3).

Ifølge forskriften innebærer medvirkning at barn og unge får tilstrekkelig og tilpasset informasjon, at de blir hørt og at barn og unge står fritt til å uttrykke sine meninger. Barn og unge har en rett til å formidle meningene sine gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon. De skal bli lyttet til, samt at deres meninger skal tillegges vekt i samsvar med barnets og den unges alder og modenhet (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 3).

Forskriften tydeliggjør også barnevernet sitt ansvar for å ivareta barn og unges rett til medvirkning gjennom hele saksforløpet. Dette innebærer at barnevernet skal involvere og tilrettelegge for at barn og unge blant annet kan stille spørsmål og fortelle fritt om sine meninger i alle forhold som berører dem. Barnevernet skal også dokumentere hvordan barn og unges medvirkning er ivaretatt (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 6).

## 1.4 Juridiske rammer

I dette delkapitlet vil jeg utdype noen de juridiske rammene for barns medvirkning i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Barnets rett til medvirkning og deltakelse er forankret i både internasjonale og nasjonale lovverk.

FNs barnekonvensjon er et internasjonalt lovverk som stadfester at barn har menneskerettigheter, samt at konvensjonen gir barn en spesiell juridisk status i samfunnet (FN-sambandet, 2023). Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 1991, som vil si at både regjeringen og Stortinget har et ansvar for å følge den opp. I 2003 ble konvensjonen innlemmet i norsk lov, som innebærer at dersom lovbestemmelser står mot hverandre, skal konvensjonen gå foran alle bestemmelser (Bunkholdt & Kvaran, 2021). FNs barnekonvensjon gjelder for alle barn og unge under 18 år, og omfatter barn og unges rettigheter både som enkeltindivid og for barn som gruppe (Paulsen & Studsrød, 2019, s. 27).

Artikkel 12 i barnekonvensjonen omhandler barns rettigheter og om retten til å bli hørt og si sin mening. Barnevernstjenesten skal garantere at barn og unge som er i stand til å danne egne synspunkt, har rett til å uttrykke seg fritt i alle forhold som berører barn og unge. Barnevernstjenesten skal vektlegge barnets synspunkt i samsvar med dets alder og modenhet, og barnet skal få anledning til å bli hørt - særlig i rettslig og administrativ saksbehandling som berører dem (Barnekonvensjonen, 1989, art. 12).

Barn og unges rettigheter fikk et eget kapittel i grunnloven i 2014. Rettighetene er nedfelt i Grunnlovens § 104. Dette gir barn og unge en styrket posisjon som selvstendige rettssubjekter (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 50).

Barnevernsloven § 1-4 omhandler barnets rett til medvirkning, og er et viktig og sentralt hensyn i den norske barnevernsretten. Paragrafen synliggjør at medvirkning gjelder alle barn som er i stand til å danne egne meninger, og gjelder alle forhold som vedrører barnet etter loven (Barnevernsloven, 2021). Barnet og/eller barnevernstjenesten behøver ikke foreldrenes samtykke for å samtale, og foreldrene trenger ikke å informeres på forhånd (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2023).

Paragrafen inneholder bestemmelser om at barn og unge skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon fra barnevernsarbeideren, både når det gjelder gangen i saksbehandlingen og hva som skjer med informasjonen som barnet deler. Barn og unge skal bli lyttet til, samt at deres meninger skal vektlegges i henhold til barnets alder og modenhet (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2023, s. 8).

Selv om barnet har en rett til å uttale seg og medvirke, har ikke barnet en plikt til å gjøre dette. Barn og unge bestemmer selv om de vil ha samtaler med barnevernstjenesten, og

barnevernsarbeidere skal ikke presse, manipulere eller påvirke barn og unge til å måtte snakke (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2023). Paragrafen stadfester at barn og unge kan ha med seg en tillitsperson i samtaler med barnevernstjenesten (Barnevernsloven, 2021).

01.01.24 trådte det i kraft en ny forskrift som skal styrke barn og unges medvirkning i alle faser av en barnevernssak. *Forskrift om barns medvirkning i barnevernet* skal bidra til at barnevernstjenesten tilrettelegger gode medvirkningsprosesser for barn og ungdom, og at barnets perspektiv kommer frem i hele forløpet (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 1). I oppgavens delkapittel begrepsavklaringer, er forskriften utdypet nærmere.

## 1.5 Avgrensninger

Barns medvirkning i barnevernstjenesten og kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse er to store tema, det har derfor vært nødvendig å avgrense dette. Fokusområdet i oppgaven er først og fremst barn og unges medvirkning og hvordan barnevernsarbeidere kan, ved bruk av kommunikasjons- og relasjonskompetanse, tilrettelegge for barn og unges medvirkning og deltakelse. Det er barnevernstjenestens undersøkelsesfase som vil utforskes i oppgaven. Dette knyttet til at kontaktetablering og relasjonsbygging er sentralt i denne fasen, samt at medvirkning og deltakelse er en forutsetning for at barn og unge får uttrykke sine meninger, ønsker og behov. Oppgavens problemstilling har søkelys på hvilke tilrettelegginger som barnevernsarbeideren kan gjøre for å sikre barn og unges medvirkning og deltakelse. Jeg vil derfor ikke ha størst fokus på hva en organisasjon kan tilrettelegge for, men hva den enkelte barnevernsarbeider kan gjøre.

## 2.0 Teori

### 2.1 Synet på barn og ungdom

Synet som vi har på barn, unge og barndom har gradvis endret seg gjennom tidene. Det har tidligere vært fokus på barn som «uferdige voksne», der vi ser på barn og unge som et objekt for forming og påvirkning ut ifra den voksne sine forventninger til dem (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Paulsen & Studsrød (2019) kaller dette synet på barn som «*becomings*». Perspektivet kan sees på som en generalisert forståelse av barn og barndom, der barn og unge forstås og vurderes ut fra en bestemt teori, som for eksempel utviklingspsykologi (Paulsen & Studsrød,

2019). Barnevernsarbeidere som skal samarbeide med barn og unge kan i slike tilfeller ta vurderinger som ikke er individuelle. Det vil si at barnevernsarbeideren ikke ser på det enkelte barnet sin utvikling, men sammenligner barnet med en «normal eller vanlig» utvikling som gjelder «alle barn». Det vil i liten grad være rom for barn og unges egne opplevelser og forståelser av sitt liv. Dette synet kan også kalles et «utenfraperspektiv», som Paulsen & Studsrød (2019) beskriver som viktig for å få generalisert kunnskap om barn, unge og mulige oppvekstsituasjoner (Paulsen & Studsrød, 2019, s. 29).

Barnevernsarbeideren kan derimot innta et perspektiv der barn sees på som aktører eller «beings». Synet legger til rette for at barnevernsarbeideren kan se barnet som en aktiv deltaker og en ekspert på eget liv (Paulsen & Studsrød, 2019). Perspektivet av barn som «beings» gjør at barnevernsarbeidere kan se det enkelte barnet/ungdommen i sin egen utvikling og at hen anerkjennes som et selvstendig individ. FNs barnekonvensjon har et grunnsyn på barn og unge som selvstendige og subjektive aktører i eget liv (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 54).

## 2.2 Barneperspektivet

Barneperspektivet handler om at barnevernsarbeideren forsøker å forstå barnet eller ungdommen gjennom sin kunnskap om barn og unge og deres liv, uten at barnevernsarbeideren selv er en del av dette (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Barnevernsarbeideren kan både lytte til barnet, og prøve å sette seg inn i det barnet forteller om seg selv og situasjon samtidig som barnet blir sett på som en selvstendig aktør i eget liv. Det som er problematisk med barneperspektivet, er at barnevernsarbeideren prøver å forstå barnets tanker og følelser ut ifra egne tolkninger, kunnskapssyn og erfaringer av hvordan det er å være et barn i samme alder (Paulsen & Studsrød, 2019). Videre kan dette føre til at barnevernsarbeideren må foreta flere tolkninger og vurderinger av barnets stemme. Paulsen & Studsrød (2019) sammenligner barneperspektivet med at vi kan innta et «tilstrebet innenfraperspektiv» i møtet med barn og unge. Det handler om at barnevernsarbeidere forsøker å sette seg inn i det enkelte barn sitt sted der man forsøker å oppnå en forståelse av hvordan barnet opplever sin situasjon under bestemte betingelser (s. 29).

## 2.3 Barnets perspektiv

Barnets perspektiv som også blir kalt et «*innenfraperspektiv*» (Paulsen & Studsrød, 2019), handler om at barnevernsarbeideren utvikler kunnskapen sin fra barnet eller ungdommen selv, gjennom å få frem barnets egne interesser, erfaringer, ønsker og behov. Barnevernsarbeideren behandler barnet som en aktør og ekspert på eget liv og sine egne opplevelser (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Barnevernsarbeideren er klar over at barnet er en informant som sitter med kunnskapen, og barnevernsarbeideren er derfor avhengig av at barnets medvirkning er til stede i møtet mellom dem (Paulsen & Studsrød, 2019).

Det å behandle barnet som et subjekt og som en aktør i eget liv, kan føre til at barnet opplever respekt og anerkjennelse, samtidig som at barnevernsarbeideren viser en tro på at barnet har evner til å uttrykke seg om sitt eget liv og sine opplevelser. Barn og unge kan da i samtalsituasjoner, få en opplevelse av at barnevernsarbeideren er nysgjerrig og interessert i det som blir fortalt (Ruud, 2021).

## 2.4 Dialogisk forståelse og dialektisk relasjonskompetanse

Barnevernstjenesten har en plikt og et ansvar for å tilrettelegge for at barn og unge skal få uttale seg og si sin mening (Barnevernsloven, 2021). Barnesamtaler er en vesentlig del av barnevernstjenestens sin undersøkelse, og det er derfor viktig at barnevernsarbeideren har gode kommunikasjonsferdigheter og innehar en relasjonskompetanse. Jeg har derfor valgt å benytte meg av teorier innenfor dette området, og jeg tar utgangspunkt i elementer fra Den Dialogiske Samtalemotoden, som heretter blir kalt DCM.

Gamst (2017) beskriver at barnevernsarbeideren sine holdninger, syn og oppfattelse av barn er med på å påvirke og bestemme hvordan barnevernsarbeideren forstår og møter barn og unge i samtalsituasjoner (Gamst, 2017, s. 55). For at barn og unge skal gjøre seg forstått under barnesamtalen, er det viktig at barnevernsarbeideren er bevisst på måten hen kommuniserer på i møte med barn og unge. Det er her særlig viktig at barnevernsarbeideren forstår at det ikke er barnets egenskaper eller forutsetninger som påvirker innholdet i samtalen og relasjonen, men at det er barnevernsarbeiderens egne bidrag i møte og samtale med den unge som har størst betydning. DCM har et relasjonelt syn på barns utvikling, der barn fra fødselen av evner å etablere følelsesmessig kontakt og inngå i dialog med andre (Gamst, 2017). Både

barnevernsarbeideren og barnet er en aktør i barnesamtalen, og dynamikken mellom dem er viktig for at både den voksne og barnet skal bidra til innholdet og meningen i samtalen.

#### 2.4.1 Dialogisk forståelse

Gamst (2017) beskriver at en dialog er noe som skapes ved relasjonelle aktiviteter som samtalepartnere inngår i. En dialog handler om å gjensidig dele og forstå kommunikasjon gjennom deltakelse. Det innebærer at både barnet og barnevernsarbeideren bytter på, og vekselvis deler sine perspektiv med hverandre for å finne en felles forståelse og en opplevelse av å bli forstått av hverandre (Gamst, 2017). Både dialogen og relasjonen mellom barnevernsarbeideren og barnet eller ungdommen danner innholdet i barnesamtalen. Det er derfor viktig at barnevernsarbeideren tilrettelegger for at barnets informasjon kommer frem, og hvilken påvirkning og bidrag barnevernsarbeideren tar med inn i innholdet (Gamst, 2017).

#### 2.4.2 Dialektisk relasjonskompetanse

Dialektisk relasjonskompetanse er et perspektiv som omhandler hva som er med på å påvirke en relasjon. Det bygger på en forståelse om at relasjonen er mangesidig, og at relasjoner skjer i indre og ytre prosesser. «Det relasjonelle selv» er sentralt i dialektisk relasjonsteori. Det vil si at barnevernsarbeideren står i relasjon til seg selv og sin egen identitet, samtidig som barnevernsarbeideren står i relasjoner hen er tilknyttet og nær til (Gamst, 2017). De indre relasjonelle prosessene handler om barnevernsarbeiderens relasjon og kontakt med seg selv, mens de ytre relasjonelle prosessene dreier seg om barnevernsarbeiderens dialog med seg selv og andre mennesker (Gamst, 2017). Den måten som barnevernsarbeideren forholder seg til seg selv på, gjenspeiles i relasjonen til barn og unge, og motsatt.

I det dialektiske perspektivet, behersker barnevernsarbeideren å innta barnets perspektiv, samtidig som barnevernsarbeideren er bevisst på sin egen væremåte og sitt eget syn. Det er viktig at barnevernsarbeideren er klar over sitt eget bidrag i samspillet og samtalen, og hvordan bidragene påvirker barnet. Når barnevernsarbeideren oppnår dette, er det større sjanse for å innta barnets perspektiv og å oppriktig *se* barnet i samtalen.

Jeg vil videre nevne tre kvaliteter som er viktig i kommunikasjonen med barn og unge.



### *Mentalisering*

Mentalisering er en viktig forutsetning for god relasjonskompetanse. Mentalisering kan forklares som en evne til å være åpen for egne og andre sine følelser, der du viser en oppmerksom og emosjonell tilstedeværelse i kommunikasjon for å forstå deg selv og den andre (Gamst, 2017, s. 60). I samtaler med barn og unge, er det viktig at barnevernsarbeideren er bevisst på egne reaksjonsmønstre og hvilke forsvarsmekanismer barnevernsarbeideren kan benytte i forskjellige situasjoner. Denne selvvinnsikten er en viktig forutsetning i møte med barn og unge i sårbare situasjoner. Bevisstheten rundt egne reaksjoner og mekanismer, bidrar til at barnevernsarbeideren lettere kan håndtere egne følelser og behov slik at de ikke skaper hindringer i samtalsituasjoner med barn og unge. Når barnevernsarbeideren behersker slik selvrefleksjon, viser hen en villighet og nysgjerrighet til å sette seg inn i barnets verden og gir barnevernsarbeideren en bedre forståelse for eventuelle misforståelser som kan finne sted i relasjonen (Gamst, 2017).

### *Empati*

Barnevernsarbeideren kan leve seg inn i, og innta barnets perspektiv i samtalen med barnet eller ungdommen. Når barnevernsarbeideren har empati, er hen interessert i hvordan det oppleves å være i barnets situasjon, hvor barnevernsarbeideren er opptatt av å forstå barnet og observere hvordan barnet opplever å være i sin egen situasjon. Barnevernsarbeideren behersker dette uten å forlate sin egen situasjon (Gamst, 2017). Empati er en forutsetning for å ha barnet i sentrum, og for å oppnå tillit og relasjon i samtale med barn og unge.

### *Anerkjennelse*

Anerkjennelse er en holdning som barnevernsarbeideren har i møte med barn og unge. Det handler om å ha respekt for barnet og det å inneha et perspektiv som ser på barn og unge som subjekt og vektlegger barnets oppfatning av sin egen situasjon (Ruud, 2021). Gjennom at barnevernsarbeideren lytter, viser respekt og forståelse, har toleranse og gir bekreftelse, anerkjenner hen barnet (Gamst, 2017). Ved å akseptere den måten barn og unge velger å presentere seg selv og situasjonen på, anerkjenner barnevernsarbeideren barnet i samtalen (Ruud, 2021). I samtaler med barnevernstjenesten vil barn og unge som blir møtt med anerkjennelse, få en større motivasjon og tro på å kommunisere om vanskelige opplevelser (Gamst, 2017).

## 3.0 Metode

### 3.1 Valg av metode

Denne bacheloroppgaven er en litteraturstudie, som vil si at jeg har benyttet meg av litteratursøk for å innhente informasjon. Litteraturstudie kjennetegnes ved at forskeren henter nødvendig data fra tidligere forskning, eksisterende fagkunnskap og teori (Dalland, 2020). Den eksisterende kunnskapen og funnene i dette, skal benyttes for å belyse problemstillingen i bacheloroppgaven. Det er studiets retningslinjer for bacheloroppgave som er bakgrunnen for valget av metode i denne oppgaven.

### 3.2 Søkeprosess og kriterier for valg av kilder

Jeg har benyttet flere søkemotorer i arbeidet med å finne relevant forskning og kunnskap, der idunn og google scholar har vært mest anvendt. I de første søkene benyttet jeg meg av søkeord som var relevant for oppgavens tema, der de mest sentrale ordene var: «barnevernstjenesten», «barnevern», «medvirkning» «barn» og «relasjon». Jeg oppdaget raskt at det fantes mye forskning på barns medvirkning i barnevernet, men opplevde at ikke alt var relevant for min oppgave. Det var krevende å finne tidligere forskning og artikler som særlig omhandlet barnevernstjenesten sin undersøkelse. I forsøk på å bedre søkene, avgrenset jeg tidsspennet til de siste ti årene og forsøkte å benytte andre ord med åpen endelse: «barnevern\*», «undersøkelse\*», «tilrettelegg\*», «barns medvirkning» og «samtale\*». Ved å lese overskrifter og sammendrag i artiklene, fikk jeg filtrert ut det jeg fant som relevant og hva som ikke var relevant for mitt tema og min problemstilling.

Snøballmetoden ble anvendt i letingen, som går ut på å sjekke litteraturlister fra relevante forskningsartikler (Dalland, 2020). Denne metoden gjorde at jeg kunne finne mer av forskning som var relatert til undersøkelsesfasen. Pensum fra studiet har også blitt aktivt brukt i søkeprosessen, spesielt er disse benyttet for å finne troverdige og godt egnet teorier som kan bidra til å drøfte problemstillingen.

Det har vært viktig for meg at de kildene jeg benytter i oppgaven, har gyldighet og relevans. Den tidligere forskningen består av vitenskapelige artikler som er fagfellesvurdert og forskningsrapporter som er utarbeidet av forskere innenfor feltet for å bidra til mer kunnskap

om barn og unges medvirkning i barnevernstjenesten sitt arbeid. Jeg benytter meg av pensumbøker som har vært obligatoriske i studiets forløp. Kriteriene er etter min oppfatning, oppfylt i henhold til relevans og gyldighet. Jeg vil i neste delkapittel gi en kort innføring i hvorfor den tidligere forskningen som blir benyttet i oppgaven er gyldig og relevant.

### 3.3 Artikler og rapporter i oppgaven

Jeg har valgt å inkludere tre vitenskapelige artikler i denne oppgaven, der alle er fagfellesvurdert. Kriteriet for at en artikkel er vitenskapelig, er at den er publisert i et vitenskapelig tidsskrift, hvor uavhengige fagpersoner vurderer om artikkelen holder vitenskapelig standard (Dalland, 2020, s. 145).

*Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet* er en vitenskapelig artikkel som er utarbeidet av Veronika Paulsen (2016). Artikkelen er utgitt i tidsskriftet Fontene forskning. Jeg har også valgt ut to vitenskapelige artikler som er utgitt i tidsskriftet Norges Barnevern. *Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser* er en vitenskapelig publikasjon som er skrevet av Kim Aila Sethre & Sissel Seim (2023). Førstnevnte har bakgrunn som pedagogisk leder i barnehage og sistnevnte er en pensjonert førsteamanuensis ved OsloMet. *Deltaking i barnevernet* er en vitenskapelig publikasjon der forskerne (Tunestveit, Mæhle & Ulvik, 2021) har bakgrunn som høgskolelektor og professorer ved høgskolen på Veslandet og OsloMet.

Til forskjell fra vitenskapelige artikler, er ikke forskningsrapporter kvalitetssikret i lik grad (Dalland, 2020). Dette på bakgrunn av at de er offentlige publikasjoner som er tilgjengelig for alle. Jeg har likevel valgt ut to rapporter som kan gi meg innsikt i barn og unges medvirkning i barnevernstjenesten sin undersøkelse, da rapportene gir et viktig kunnskapsgrunnlag om barnevernets fagfelt (Dalland, 2020).

*Å medvirke når barnevernet undersøker* er en delrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid (Havnen et al., 2020). Forfatterne av artikkelen er kjente forskere fra feltet som legger grunnlaget for troverdigheten i innholdet, samtidig som at rapporten er utgitt på oppdrag fra Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Havnen et al., 2020). Den andre og siste rapporten som jeg benytter i oppgaven er *Familiens og barnevernstjenestens erfaringer med barnevernundersøkelser*, et prosjekt som er gjennomført ved Regionalt kunnskapssenter for

barn og unge (RBKU-Midt Norge) ved NTNU (Lurie et al., 2018). Rapporten er utarbeidet av førsteamanuensis, forskere, lektorer fra både RKBU og NTNU.

## 4.0 Presentasjon av, og funn i artikler og rapporter

### Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet

Veronika Paulsen tar utgangspunkt i de unges egne erfaringer og opplevelser av medvirkning i sin forskningsartikkel, der hun har intervjuet 45 ungdommer i alderen 16-26 år. Artikkelen utforsker både grader av medvirkning i barnevernet, samt hvilke forhold som påvirker graden av medvirkning. Paulsen (2016) har valgt å belyse medvirkning på individnivå, dvs. den enkelte ungdoms medvirkning i møte med barnevernet. Videre har Paulsen (2016) benyttet seg av elementer fra fenomenologien og hermeneutikken i analysene (Paulsen, 2016). Fenomenologien baseres på en tankegang om at vi møter mennesker, tekster og fenomener som fortolkere (Leer-Salvesen, 2021, s. 130). Når profesjonelle møter barn og ungdom, tar den profesjonelle med seg egne erfaringer inn i relasjonen for å prøve å forstå den unge sitt perspektiv. Når den profesjonelle forsøker å forstå den andres helhetsperspektiv, bruker man fortolkningskunst. Fortolkningskunst er et begrep som beskriver hermeneutikken (Leer-Salvesen, 2021).

#### Relevante funn:

Gjennom ungdommenes fortellinger, beskriver Paulsen (2016) at det fremkommer det tre ulike praksiser/ grader for medvirkning. De tre gradene er kategorisert til 1. Liten/ingen tilstedeværelse og manglende medvirkning, 2. Tilstedeværelse, men ikke medvirkning og 3. Medvirkning (Paulsen, 2016, s. 9).

De unge sine erfaringer viser til at de fleste har opplevd lite eller ingen medvirkning i møte med barnevernet. Årsaken til dette er knyttet til barn og unges opplevelser av å ikke bli lyttet til, at det de forteller om ikke blir tatt på alvor og at de ikke får tilstrekkelig med informasjon fra barnevernsarbeideren (Paulsen, 2016). Videre viser analysen at barnevernet ikke tilrettelegger for medvirkning før barn og unge har nådd en viss alder, og at barn og unge har sjeldent fått tilbud om å ha samtaler alene eller tilbud om tillitsperson i møte med barnevernstjenesten (Paulsen, 2016).

I intervjuene fremkommer det at barn og unge som har hatt en opplevelse av medvirkning, forteller om at de har blitt lyttet til og fått god informasjon gjennom hele prosessen, samt at de har fått tatt en del i beslutninger. Det fortelles også om hyppige møtepunkter med barnevernsarbeideren, samtaler alene og at relasjonen mellom den unge og barnevernsarbeideren har hatt en stor betydning for opplevelsen av medvirkning (Paulsen, 2016). Gjennomgående i analysen av fortellingene, er det tre overordnede forhold som ser ut til å påvirke graden av medvirkning som ungdommene har erfart. Dette er møtepunkter, alder og relasjon (Paulsen, 2016).

### Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser

Forfatterne av artikkelen tar utgangspunkt i, og utforsker hvordan barnevernsarbeidere i barnevernstjenesten forstår begrepet medvirkning i møte med små barn. Dette gjennom intervjuer med syv barnevernsarbeidere som arbeider med undersøkelsessaker i kommunal barnevernstjeneste. Analysen baserer seg på et sosialkonstruksjonistisk og diskursanalytisk perspektiv. De tematiserer utfordringer om barns medvirkning, der både barnevernsarbeidere og forskere på feltet kan ha ulike perspektiver på hva begrepet medvirkning og deltakelse innebærer og hvordan de blir benyttet i ulike diskurser. Diskurser defineres som bestemte måter å forstå både virkeligheten, sosiale subjekter og relasjoner på (Sethre & Seim, 2023, s. 39). Sethre & Seim definerer medvirkning gjennom teksten slik det står i lovgivningen. (Sethre & Seim, 2023). Artikkelen setter søkelys på barnevernsarbeideres forståelse og syn på små barn, som igjen kan påvirke barn og unges muligheter for medvirkning og deltakelse i barnevernstjenestens undersøkelse. Innholdet i artikkelen bidrar til refleksjoner knyttet til hvordan barnevernsarbeidere på en bedre måte kan tilrettelegge for medvirkning og deltakelse i undersøkelsen.

#### Relevante funn:

Sethre & Seim (2023) fant i sin studie, at barna ble oftere omtalt som objekter enn som subjekter. De ordene som barnevernsarbeidere benytter når de snakket om barna ble analysert, og gjennom dette kategoriserte forfatterne fire måter å fortelle om barna på. Analysen av intervjuene viste at barnevernsarbeidere er innforstått med at medvirkning er en rettighet for små barn, herunder barn mellom ett og tre år. Analysen viser også at begrepet medvirkning blir tolket gjennom en juridisk forståelse av medvirkning, der det nevnes at barn skal få en mulighet til å påvirke og «få en stemme» (Sethre & Seim, 2023). Forfatterne beskriver at de måtene barnevernsarbeidere forteller om små barn og medvirkning på, bidrar til et utenfra-blikk der

barn blir sett på som et objekt, til forskjell fra det å se barnet som subjekt ved å la barna få mulighet til å fortelle om sine betydningsfulle opplevelser og behov (Sethre & Seim, 2023). Eksempler som nevnes, er når barnevernsarbeidere benytter seg av kunnskap om utviklingspsykologi for å tolke, forstå og beskrive barns uttrykk. Intervjuene i artikkelen viser at noen barnevernsarbeidere krever at barna har et språk og forståelse for sin egen situasjon for å kunne medvirke i sin egen sak (Sethre & Seim, 2023).

### Deltaking i barnevernet

Artikkelen utforsker hvordan de unge posisjonerer seg selv og barnevernet i kontakten de har hatt med barnevernet. Dette gjennom å analysere fortellingene ved bruk av posisjonerings- og narrativ teori. Grunnlaget for artikkelen er intervjuer med 13 ungdommer som forteller om hvordan de har erfart kontakten med barnevernet. Forfatterne ser ungdommene som meningsskapende subjekt i sin studie. Dette knyttet til hvordan ungdommene gir mening til sine erfaringer, gjennom måten de unge forteller om seg selv, barnevernet og relasjonen mellom seg selv og barnevernsarbeideren (Tunestveit et al., 2021, s. 6). De erfaringene som ungdommene sitter på, er knyttet til deltakelse i barnevernet. I lys av min egen problemstilling, er denne artikkelen både relevant og kan gi økt kunnskap om hvordan barnevernsarbeidere kan legge til rette for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Dette gjennom ungdommenes egne fortellinger om den kontakten og relasjonen de har erfart med barnevernsarbeidere.

#### Relevante funn:

Gjennom intervjuene kommer det frem et tydelig bilde på hva som er viktig for ungdommene i møte med barnevernet, og på hvilken måte de forstår kontakten. Noen forteller om egenskaper hos den enkelte barnevernsarbeider, og hvordan kontakten mellom dem har vært siden start. Det blir også fortalt om hva som ikke har vært bra med barnevernet generelt, der noen forteller om barnevernet som en inngripende instans uten personlige skildringer og manglende relasjoner. Tema som peker seg ut i ungdommenes fortellinger er betydningen av faste barnevernsarbeidere over tid, personlige egenskaper som har innvirkning på relasjonen og samarbeidet, å få informasjon og gode forklaringer, inkludering i avgjørelser og helhetsbilde på barnets situasjon.

Studien viser at når ungdommene ser seg selv som selvstendige aktører i eget liv, fortelles det også om en relasjon til barnevernsarbeideren i barnevernet. Der ungdommene forteller om at

de ikke har påvirket sin egen situasjon og bestemmelser er gjort kun av barnevernet, blir ikke barnevernsarbeidere eller relasjoner nevnt i fortellingene (Tunestveit et al., 2021). Det vil si at der fortellinger mangler beskrivelser av relasjoner til barnevernet, mangler det også medvirkning og deltakelse i eget liv og beslutninger som blir tatt (Tunestveit et al., 2021).

### Å medvirke når barnevernet undersøker

Forskningsrapporten er den femte delrapporten fra prosjektet *Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning* (Havnen et al., 2020). Den bygger på kvantitative og kvalitative data fra 1123 undersøkelsessaker, der Havnen et al. (2020) belyser problemstillinger knyttet til barn og foreldres erfaringer med medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid. Det er også gjennomført intervjuer med barn, foreldre og barnevernsarbeidere i 12 saker. For å belyse barns medvirkning i barnevernet, har forskerne benyttet seg av tilnærminger som blant annet barneperspektivet og barnets perspektiv. Rapporten har som utgangspunkt i å bidra med mer kunnskap om hvordan medvirkning kan bli ivare tatt på best mulig måte, spesielt i undersøkelsesarbeidet (Havnen et al., 2020).

#### Relevante funn:

Havnen et al. (2020) fant at barnevernet hadde kun snakket med 60 prosent av barna i undersøkelsessaker, samt at barnevernet snakket oftere med barn over 6 år og barn og unge som tidligere har hatt kontakt med barnevernet. Videre fant forskerne ut at i de tilfeller barna ikke ble snakket med, var det lite dokumentert årsaker til hvorfor. Der det var dokumentert, handlet enkeltgrunnene for å ikke samtale med barna om barnets alder, kontakt med andre instanser og at bekymringen var avklart eller ikke nødvendig. Andre dokumenterte begrunnelser var barnets eller foreldrenes ønsker og barnets manglende språkforståelse (Havnen et al., 2020).

Barn og unge som deltok i studien, nevnte både positive opplevelser av kontakten med barnevernet, samt noen forbedringspunkt når det gjelder barn og unges medvirkning og deltakelse. Særlig ungdommene beskriver egenskaper ved barnevernsarbeidere som viktig for medvirkning og deltakelse, og hvilke holdninger barnevernsarbeideren har i møtet med dem. Ungdommene ga uttrykk for at det bør tilrettelegges for at barnevernsarbeideren gir nok informasjon gjennom hele undersøkelsen, og ikke bare i førstemøtet. Flere av ungdommene hadde også uttrykt hvordan de opplevde innholdet i planlagte samtaler med barnevernsarbeiderne, samt opplevelsene av hvor samtalene ble holdt (Havnen et al., 2020).

Når det gjelder barnevernsarbeideres tilrettelegging for barn og unges medvirkning og deltakelse, beskriver Havnen et al. (2020) at det i liten grad er tilrettelagt for barnas ønsker ift. møteinnkalling og møtested. Rapporten viser videre at det er lite dokumentert om barn og unge har blitt spurt om å ta med seg en tillitsperson i møte med barnevernsarbeidere. Det ble heller ikke funnet noe dokumentasjon på verken forberedelse eller formål med samtalen. Et av det viktigste funnet i rapporten for meg, er at barn og unges synspunkt eller meninger kun var etterspurt i en liten tredjedel av samtalen, som igjen legger føringer for i hvilken grad de har hatt mulighet til å medvirke og delta i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Samtalene med barna og ungdommene hadde bare en indirekte innvirkning på undersøkelsens konklusjon (Havnen et al., 2020, s. 9).

### [Familiens og barnevernstjenestens erfaringer med barnevernundersøkelser](#)

Denne delrapporten bygger på kvalitative data i form av intervjuer med barn, foreldre og barnevernsarbeidere i fem undersøkelser. Siktemålet i rapporten er å bidra med økt kunnskap om hvordan alle parter i samme barnevernsundersøkelse har opplevd undersøkelsen samt samhandlingen i den. Studien har også hatt søkelys på hvilke forhold som fremmer og hemmer samhandlingen i barnevernstjenestens undersøkelse (Lurie et al., 2018). Dette med utgangspunkt i barnas, foreldrenes og barnevernsarbeidernes opplevelser.

I likhet med rapporten av Havnen et al. (2020), er dette et godt bidrag for å belyse hvordan barnevernsarbeidere kan tilrettelegge for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenestens undersøkelse. Studien tar utgangspunkt i barnets opplevelse, som gir et innblikk i barnets perspektiv på deltakelse og medvirkning.

#### Relevante funn:

I rapporten til Lurie et al. (2018), uttrykker barn og unge at de opplevde barnevernsarbeideres valg av møtested for å ha samtaler som vanskelig (Lurie et al., 2018). Et annet funn i rapporten viser at barn og unge hadde både problematiske og positive opplevelser knyttet til hjemmebesøk. Informasjonen som ble gitt i forkant og etterkant av besøkene, ble tematisert i intervjuene. Lurie et al. (2018) viser også til at barn og unge opplevde samtalen med barnevernsarbeidere som problematiske og at innholdet i samtalen hadde feil fokus (Lurie et al., 2018). I likhet med Havnen et al. (2020) sin rapport, er det også i denne studien funn av i hvilken grad barn og unge får tilstrekkelig med informasjon gjennom hele undersøkelsesfasen.



Når det gjelder tilrettelegging for barn og unges medvirkning, forteller barna om ulike kvaliteter, egenskaper og holdninger hos barnevernsarbeidere som betydningsfulle. Det tydeligste funnet i rapporten omhandler barn og unges forforståelse og hvordan dette preget samhandlingen i barnevernets undersøkelse. Funnet viser også til at dette preger relasjonen mellom barn og unge og barnevernsarbeideren (Lurie et al., 2018). Enkelte av barna i rapporten opplevde ikke en relasjon til barnevernsarbeideren, og brukte flertallsform i fortellingene sine om barnevernet. Dette har en sammenheng med blant annet at ikke visste hvem som var deres kontaktperson (Lurie et al., 2018, s. 22).

Gjennomgående i den tidligere forskningen, er det flere tema som gjør seg synlig i forhold til hvordan barnevernsarbeidere kan legge til rette for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenestens undersøkelse. Funnene gir innsikt i dette både ved å se på det som blir fortalt av forbedringspunkt og mangler, samt det som viser seg som positivt for barn og unge i møte med barnevernsarbeidere i en undersøkelsesfase.

## 5.0 Diskusjon

Det jeg vil sette søkelys på i oppgavens drøftingsdel er to overordnede tema: Hva som preger barn og unges opplevelse av medvirkning, og hvordan barnevernsarbeideren kan tilrettelegge for medvirkning. Det vil være underkategorier som tar utgangspunkt i barnevernsarbeiderens syn, holdninger, egenskaper og kvaliteter, samt den enkeltes kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse i samtalsituasjoner med barn og unge. Videre vil det være undertema som omhandler barnevernsarbeiderens bevissthet rundt overnevnte, som igjen knytter seg til hvordan den enkelte barnevernsarbeider kan tilrettelegge for barn og unges medvirkning og deltakelse i barnevernstjenesten sin undersøkelse.

### 5.1 Hva preger barn og unges opplevelse av medvirkning?

For å se på hvordan den enkelte barnevernsarbeider kan tilrettelegge for deltakelse og medvirkning i barnevernstjenesten sin undersøkelse, kan det være nyttig å ha en forståelse for hvordan barn og unge opplever kontakten med barnevernsarbeideren. Dette vil bli drøftet i de tre første punktene.

### 5.1.1 Barnevernsarbeiderens syn og holdninger

Barnevernsarbeiderens eget syn og holdninger i møte med barn i sårbare situasjoner, er en viktig faktor som spiller inn på barn og unges opplevelse av å få delta og medvirke. Dette viser seg spesielt når barnevernsarbeideren skal ha barnesamtaler i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Som tidligere nevnt, er synet og oppfatninger av barn med på å påvirke og bestemme hvordan barnevernsarbeideren forstår og møter barn og unge i disse samtalene (Gamst, 2017).

Selv om dette over tid har endret seg i en positiv retning, finnes det fortsatt en praksis hvor vi ser at barnevernsarbeidere kan behandle barn og unge som objekter. Jeg opplever at dette spesielt vises i samhandling med små barn.

Det å ha et relasjonelt syn på barns utvikling, innebærer som tidligere nevnt, en forståelse der barn fra fødselen av klarer å etablere en følelsesmessig kontakt og dialog med voksne (Gamst, 2017). På bakgrunn av den informasjonen som kommer frem i Sethre & Seim (2023) sin studie, kan man hevde at barnevernsarbeidere har en annen oppfatning av barns utvikling. Dette gjennom fortellinger om at de minste barna får en stemme i barnevernstjenesten sin undersøkelse ved at barnevernsarbeideren ser og observerer barnet, og at de innhenter informasjon fra blant annet barnehage eller helsestasjonen (Sethre & Seim, 2023). Det blir også nevnt at barnevernsarbeideren ikke hadde et mål om å bli kjent med barnet under observasjonen, da formålet kun var å observere hvordan barnet hadde det i barnehagen (Sethre & Seim, 2023, s. 47). Det at barnevernsarbeideren velger å ikke involvere seg i observasjonen kan være en hindring for barnets medvirkning og deltakelse. For det første handler dette om at en dialog, ut ifra en dialogisk forståelse av kommunikasjon, skapes gjennom deltakelse og relasjonelle aktiviteter mellom barnevernsarbeideren og barnet (Gamst, 2017). Det kan derfor hevdes at barnevernsarbeideren ikke tilrettelegger for barnets perspektiv på grunn av et syn og en oppfatning om at barnet er et objekt som skal tolkes ut ifra de voksnes forventninger og generaliserte forståelser av barns utvikling (Paulsen & Studsrød, 2019). For det andre kan dette sammenfalles med et «utenfraperspektiv», der barnevernsarbeideren ser barnet ut fra sitt eget perspektiv på hva som er «normal atferd» eller «gode opplevelser» i barnehagen.

I Paulsen (2016) sin artikkel, finner vi også eksempler på at barn og unge kan bli sett på som et objekt i kontakten med barnevernsarbeideren. Noen av ungdommene forteller at de møtte barnevernsarbeideren ved hjemmebesøk, men at ungdommene selv ofte var på rommet og var

dermed ikke involvert i samtalen som foregikk (Paulsen, 2016, s. 9). Det at barnevernsarbeideren ikke tilrettelegger for å møte, se og kommunisere med ungdommen under hjemmebesøket, kan gi ungdommen et inntrykk og en opplevelse av å ikke være viktig i situasjonen. Det kan det tenkes at barnevernsarbeideren har en annen intensjon enn å se samspillet i familien. Det å ikke tilrettelegge eller tilstrebe å møte ungdommen ved et planlagt hjemmebesøk, kan for det første påvirke barn og unges opplevelse av å få medvirke og bli sett på som en aktiv deltaker i familien, og i samfunnet generelt. For det andre viser barnevernsarbeideren en holdning om at ungdommens bidrag ikke er vesentlig i vurderingen av oppvekstsituasjonen. For det tredje kan det tenkes at barnevernsarbeideren ikke er bevisst på at denne holdningen gjenspeiler seg i relasjonen med ungdommen (Gamst, 2017), som videre kan føre til at ungdommen ikke vil ta en del i kontakten med barnevernsarbeideren ved en senere anledning.

Et av intervjuene i Tunestveit et al. (2021) sin studie, viser også til at barn og unge kan oppleve å ikke bli inkludert eller forstått av barnevernsarbeideren. Nils forteller om at barnevernsarbeideren ikke ville se det han opplevde som vanskelig i sin situasjon, men at barnevernstjenesten kun var opptatt av å flytte han videre til neste hjem. Han forteller om at han trivdes der han bodde, men at problemet var skolesituasjonen. Nils uttrykker at barnevernsarbeideren ikke var villig til å hjelpe han ved å stille de rette spørsmålene for å forstå helhetsbilde på utfordringene (Tunestveit et al., 2021, s. 13). Gjennom fortellingen til Nils, får jeg et inntrykk av at han blir behandlet som en kasteball for å løse utfordringen som oppstår. For det første kan det hevdes at barnevernsarbeideren har et «utenfraperspektiv», og tar avgjørelser på bakgrunn av en kunnskap om at ungdommer i lignende situasjoner har hatt behov for å bli flyttet fra hjemmet. Perspektivet gjør at barnevernsarbeideren ikke ser og behandler Nils som en selvstendig aktør som er ekspert på eget liv, men som et objekt som kan påvirkes fra den voksne sitt perspektiv (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Vurderingene som barnevernsarbeideren gjør i den aktuelle situasjonen, kan derfor sies å ikke være individuell, men heller en generalisert forståelse av opplevelsene til Nils. For det andre så tar ikke barnevernsarbeideren et initiativ til en dialog med Nils for å forsøke å finne en felles forståelse av situasjonen og av hverandre (Gamst, 2017).

Gjennom funnene i den tidligere forskningen, finner jeg også eksempler på at barnevernsarbeidere kan innta et «tilstrebet innenfraperspektiv», hvor barn og unge blir sett på som selvstendige aktører. Jeg ser likevel begrensninger i hvilken grad barn og unge opplever

dette, spesielt i Havnen et al. (2020) sin gjennomgang av barnevernets dokumenter. Barnevernstjenesten vurderer blant annet: «Vi opplever en særlig sårbar jente (...) og som nok ofte kjenner seg ensom, redd og usikker» (Havnen et al., 2020, s. 81). Tekstutdraget gir et godt eksempel på at barnevernsarbeideren tolker ungdommens tanker og følelser ut ifra den voksnes perspektiv, uten at ungdommen selv har fortalt dette. På den ene siden er det kun barnevernsarbeiderens ord og vurderinger som blir beskrevet, og ikke barnets eget bidrag i innholdet. Det kan tenkes at barnevernsarbeideren ikke er bevisst på sin egen påvirkning og bidrag som kommer frem i informasjonen. Samtidig kan det tenkes at barnevernsarbeideren har en oppfatning om at dette er barnets perspektiv, gjennom at barnevernsarbeideren har observert ungdommens væremåte og atferd i samtalsituasjonen. På den andre siden, kan dette vise til barnevernsarbeiderens barneperspektiv, der barnevernsarbeideren forsøker å forstå barnets tanker og følelser ut ifra egne tolkninger og erfaringer av hvordan ungdommen har det i den gitte situasjonen (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

Lignende funn finner man også i Lurie et al. (2018) sin rapport, der flere barn og unge opplevde at barnevernsarbeideren ikke hadde et helhetsbilde på familien sin situasjon. Barna uttrykte blant annet at barnevernsarbeideren kun dokumenterte og satte søkelys på de negative forholdene som barnet fortalte om: «Jeg sa mye positivt også, men hun skrev bare ned det negative» (Lurie et al., 2018, s. 14). Den kan derfor hevdes at barnevernsarbeideren tar med sine egne bidrag og tolkninger i samtalen, uten at det åpner opp for barnets perspektiv på fortellingene. Dette ved at barnevernsarbeideren ikke tilrettelegger for at alle sider ved barnets informasjon kommer frem i samtalen og vurderingene som gjøres. Hendelser som dette kan føre til at barn og unge ikke opplever å bli tatt på alvor, og at det som barnet forteller ikke blir tillagt vekt i en helhetlig forståelse og vurdering av barn og unges livssituasjon.

Som tidligere nevnt, var barnets alder en av enkeltgrunnene til at barnevernsarbeidere ikke snakket med barn og unge i Havnen et al. (2020) sin rapport. Det ble også dokumentert i samme rapport at barnevernstjenesten ofte ikke gjennomførte samtaler med unge som hadde manglende språkforståelse og en utviklingshemming (Havnen et al., 2020, s. 159). Det å kartlegge om barn og unge har rett til medvirkning og deltakelse gjennom en vurdering som baserer seg på alder, utvikling- og språkforståelse, kan sammenlignes med det å se på barn som objekt. Barnevernsarbeideren tar tidlig en vurdering om at barnet ikke er i stand til å formidle sine ønsker, behov og opplevelser. Dette kan oppleves som en svikt på flere måter. På den ene siden, kan det føre til at barnevernsarbeideren velger å ikke tilrettelegge for andre

kommunikasjonsmåter og aktiviteter som kan føre til at barnet deltar og medvirker i undersøkelsen. På den andre siden kan barnevernsarbeideren miste viktig kunnskap og informasjon om barnets situasjon, fordi barnevernsarbeideren har et større fokus på andre perspektiver og forståelser om barnet/ungdommen. Barnevernsarbeidere i Sethre & Seim (2023) sin studie, forteller ofte om barnets manglende språk- og aldersadekvate utvikling når de skal beskrive barna (Sethre & Seim, 2023). Dette gjør at barna blir forstått og vurdert ut ifra en universal forståelsesramme og en bestemt teori. Barnet blir da ikke anerkjent som en selvstendig aktør i eget liv, som har egne opplevelser og forståelser om sin situasjon.

### 5.1.2 Barnevernsarbeiderens personlige egenskaper og kvaliteter

Som tidligere nevnt, handler dialektisk relasjonskompetanse om hva som påvirker relasjoner (Gamst, 2017). Perspektivet tematiserer viktigheten med at barnevernsarbeideren er bevisst på sine egne bidrag og væremåter i samtalsituasjoner. Alle kan ha ulike måter å forholde seg til seg selv på, som igjen kan påvirke relasjonen til andre (Gamst, 2017). Barnevernsarbeiderens personlige egenskaper og kvaliteter kan gjenspeile seg i relasjonen til barn og unge. Det kan derfor hevdes at overnevnte er med på å påvirke videre kontaktetablering, samt opplevelsen av medvirkning i barnevernstjenestens undersøkelse.

Det finnes flere eksempler på at barn og unge vektlegger barnevernsarbeiderens personlige egenskaper og kvaliteter som en forutsetning for egen medvirkning og deltakelse. Barn og unge i Tunestveit et al. (2021) sin studie forteller blant annet om barnevernsarbeideren som «ser» at de har det vanskelig, uten at ungdommen selv må fortelle det (Tunestveit et al., 2021, s. 10). Dette eksempelet kan tolkes i den retning at barnevernsarbeideren innehar en evne til å mentalisere i relasjonen med ungdommen. Barnevernsarbeideren er åpen for ungdommen sine følelser, og viser en tydelig oppmerksom og emosjonell tilstedeværelse for å forstå barnets perspektiv (Gamst, 2017). De empatiske kvalitetene er også tydelige. Barnevernsarbeideren observerer hvordan ungdommen har det i sin situasjon, og har ungdommen i sentrum.

En annen ungdom forteller om egenskaper der barnevernsarbeideren sender bursdagsmeldinger og skriver positive tekstmeldinger med «lykke til» når ungdommen skal på ulike aktiviteter. Samtidig forteller ungdommen at barnevernsarbeideren viser kjærlighet gjennom å være oppmerksom på interesser, tar initiativ til samtaler når de møtes på butikken, og at barnevernsarbeideren viser og sier at hen bryr seg om ungdommen (Tunestveit et al., 2021).

Barn og unge i Lurie et al. (2018) sin studie la også vekt på personlige egenskaper hos barnevernsarbeideren. De forteller om at barnevernsarbeideren var åpen og grei i samtalsituasjoner, og at barnevernsarbeideren «hadde snille øyne» og «viste at hun bryr seg» (Lurie et al., 2018, s. 22). Videre beskrives det at barnevernsarbeideren snakket på en «snill måte», samtidig som barnevernsarbeideren smiler og viser en trygghet i situasjonen (Lurie et al., 2018). Begge fortellingene gir et bilde av en barnevernsarbeider som er opptatt av å bygge tillit i relasjonen. Barnevernsarbeideren gir bekreftelser på at ungdommen er viktig. På den ene siden anerkjenner barnevernsarbeideren ungdommen ved å lytte, vise respekt og bekrefte ved bruk av blant annet gode blikk og smil. På den andre siden viser barnevernsarbeideren en toleranse i relasjonen, der barnevernsarbeideren har en holdning som viser en trygghet og stabilitet i kontakten mellom dem.

Det er ikke alle som opplever en nærhet og trygghet i kontakten med barnevernstjenesten. Noen av ungdommene i Havnen et al. (2020) sine intervjuer fortalte at barnevernsarbeideren ikke var åpne om egne tanker og vurderinger i samtalsituasjoner (s. 90). Spesielt var det en ungdom som fortalte at barnevernsarbeideren reagerte med kroppsspråk i møte med ungdom og mor, da mor fortalte «ekle» ting om ungdommen. Videre forteller ungdommen at barnevernsarbeideren ikke forsøkte å gjøre eller si noe i situasjonen (Havnen et al., 2020, s. 99). Den samme problemstillingen kan man se i Paulsen (2016) sin studie. Det beskrives at enkelte ungdommer opplevde barnevernsarbeideren som distansert i kontakten og møtesituasjoner, som førte til at de ikke fikk etablert en tillit til barnevernsarbeideren (s. 12). En forklaring på dette kan være at barnevernsarbeideren ikke er oppmerksom på egne holdninger og væremåter i fortellingene. For det første kan det handle om at barnevernsarbeideren ikke har gjort seg kjent med egne reaksjonsmønstre og forsvarsmekanismer i ulike situasjoner. Det kan føre til at barnevernsarbeiderens egne følelser og behov påvirker samtalen, der barnevernsarbeideren viser kroppslige uttrykk på det som mor forteller om. Det er mulig at dette igjen påvirker barnevernsarbeiderens handlingsrom, som vil si at barnevernsarbeideren ikke evner å si noe i situasjonen. I fortellingen til ungdommen i Paulsen (2016) sin studie, kan det derimot handle om barnevernsarbeiderens barneperspektiv. Det kan hevdes at barnevernsarbeideren forsøker å sette seg inn i ungdommen sin forståelse og opplevelse, men oppnår ikke dette i en stor nok grad. På den ene siden kan det handle om at barnevernsarbeideren allerede har gjort seg opp en tolkning av ungdommen basert på tidligere erfaringer og kunnskap om barn og unge i samme situasjon og/eller utvikling (Paulsen & Studsrød, 2019). Selv om det kan være nyttig å ha generalisert kunnskap om barn og unge, er det derimot ikke egnet i alle situasjoner.

### 5.1.3 Barnevernsarbeiderens kommunikasjonsmåter og relasjonskompetanse

Barnevernstjenesten har som mål å få kunnskap om barn og unges omsorgssituasjon, og å avdekke eventuelle konfliktfulle familieforhold, overgrep og mishandling (Bunkholdt & Kvaran, 2021). Derfor er barnesamtaler en viktig del av barnevernstjenestens undersøkelse, og det er barnevernsarbeideren sitt ansvar å tilrettelegge for dette. Kommunikasjonen og relasjonen mellom barnevernsarbeideren og barnet er derfor helt avgjørende for om barnevernsarbeideren opprettholder barneperspektivet i samtalsituasjonen (Bunkholdt & Kvaran, 2021).

Det finnes en del eksempler på at barnevernsarbeidere ikke alltid er bevisste på sitt eget bidrag i samtalsituasjoner med barn og unge. «Kai» for eksempel, forteller at han ikke har lyst til å delta på flere samtaler med barnevernstjenesten. Dette knyttet til at barnevernsarbeideren bruker ord og begreper som er uforståelige, og at barnevernsarbeideren ikke gir gode forklaringer på det han etterspør (Tunestveit et al., 2021). Lignende fortellinger finnes i Havnen et al. (2020) sine intervjuer. Ungdommene ble spurt om barnevernsarbeiderens måte å prate på. Enkelte ungdommer uttrykte blant annet at barnevernsarbeideren benyttet mye voksen-ord, og at barnevernsarbeidere burde finne andre ord som var mer forståelige (Havnen et al., 2020). Det kan derfor hevdes at barnevernsarbeideren er lite bevisst over sitt eget bidrag i kommunikasjonen, og hvordan dette påvirker den unge. For det første kan dette gjøre at barnet og barnevernsarbeideren får ulik forståelse og opplevelse av samtalens innhold. For det andre, kan det medføre at barnet og barnevernsarbeideren ikke opplever en gjensidig forståelse av hverandre (Gamst, 2017).

Ikke alle har slike negative opplevelser. En ungdom fortalte blant annet at hen ble møtt med respekt ved at barnevernsarbeideren snakket til ungdommen på lik måte som til forelderen (Havnen et al., 2020). Det at barnevernsarbeideren snakker til barnet med respekt, kan sees i sammenheng med at barnevernsarbeideren anerkjenner den unge i samtalsituasjonen. På den ene siden blir ungdommen sett på som et subjekt i relasjonen, der barnevernsarbeideren har tilegnet seg nok kunnskap om, og aksepterer ungdommens evne til å kommunisere (Ruud, 2021). På den andre siden, kan en anerkjennende holdning bidra til at ungdommen ønsker å dele mer av sin opplevelse og forståelse av egen livssituasjon i samtale med barnevernsarbeideren (Gamst, 2017). Likevel fantes det usikkerhet hos ungdommene som følte seg respektert: «Jeg tenker jo alltid litt på hva de synes» (Havnen et al., 2020, s. 90). En ungdom

forteller om usikkerheter knyttet til barnevernsarbeiderens oppfatning av ungdommens utsagn. Deriblant tanker om hva barnevernsarbeideren opplever som bekymrende i samtalen, og hva de eventuelt ville gjøre med det. En annen viktig komponent i anerkjennelse, er at barnevernsarbeideren gir bekreftelse på det barnet forteller (Gamst, 2017). På bakgrunn av det ungdommen beskriver, er det mulig at ungdommen har behov for at barnevernsarbeideren gir bekræftende ord på det som blir fortalt, og gode forklaringer på hvordan barnevernsarbeideren oppfatter innholdet i samtalen og hva det eventuelt kan føre til.

Det jeg ser som gjennomgående i den tidligere forskningen, er at barnesamtalersamtaler har i stor grad vært undersøkende samtaler som ikke har hatt et mål om å få frem barnets perspektiv på endringsønsker eller behov. Undersøkende samtaler har som formål å få frem informasjon til barnevernsarbeideren, som gjør at det kan tas beslutninger (Bunkholdt & Kvaran, 2021, s. 120).

Dette er godt dokumentert i Paulsen (2016) sin artikkel. En ungdom beskriver at «jeg var med på noen møter, men ingen hørte på det jeg sa» (Paulsen, 2016, s. 10). Flere ungdommer opplevde at barnevernsarbeideren var lite interessert i å lytte til det de hadde behov for av hjelp, og at samtale besto i at barnevernsarbeideren kun skulle gi informasjon. Barnevernsarbeideren stilte heller ikke spørsmål om barnets ønsker, meninger og tanker (Paulsen, 2016). Ofte endte det opp med at ungdommen sluttet å dele sine meninger, og at de ikke deltok på flere samtaler med barnevernstjenesten (Paulsen, 2016). Lignende opplevelser finner man i annen forskning. «Jan» forteller om at han skulle ønske at barnevernsarbeideren ga gode forklaringer på hvorfor han måtte flytte, og at han fikk dette repetert en gang i året. Videre forteller han om sine ønsker knyttet til at barnevernsarbeideren skulle stille spørsmål om hva han følte om plasseringen (Tunestveit et al., 2021). Overnevnte viser flere utfordringer. For det første er barnets perspektiv og barneperspektivet fraværende i fortellingene, i den forstand at barnevernsarbeideren ikke lytter til det ungdommene både uttrykker og etterspør. Barnet blir i liten grad anerkjent i samtale når barnevernsarbeideren ikke stiller spørsmål om ønsker, behov og meninger. For det andre kan det hevdes at samtalsituasjonen ikke fordrer til en gjensidig dialog, der barnevernsarbeideren i mindre grad initierer til å dele begge sitt perspektiv og forståelser av både situasjonen og hverandre (Gamst, 2017). For det tredje, opplever ikke ungdommen en anerkjennelse i møte med barnevernsarbeideren. Noe som tydeliggjøres ved at ungdommen ikke blir lyttet til, og at barnevernsarbeideren i liten grad vektlegger barnets opplevelse.



Barn og unge i Lurie et al. (2018) sin studie, uttrykker at barnevernsarbeidere ofte kan fokusere på det negative i barnets fortellinger om familiesituasjonen, og det de fortalte ble formidlet videre til foreldrene. Samtidig forteller barna om at de ikke ble inkludert i konklusjonssamtalen i undersøkelsen, og at det var foreldrene som måtte gi informasjonen videre til barnet (Lurie et al., 2018, s. 15). Dette samsvarer med lignende funn i Havnen et al. (2020) sin rapport, der ungdommene fortalte at de fikk lite informasjon under undersøkelsen, samt informasjon om hva som ble bestemt og hva som skulle skje ved endt undersøkelse (s. 90). Ungdommene hadde også manglende informasjon om hva som skjedde med det de fortalte til barnevernsarbeideren (s. 161).

## 5.2 Hvordan kan barnevernsarbeideren tilrettelegge for medvirkning?

Jeg vil i de følgende punktene sette et direkte søkelys på oppgavens problemstilling:

***«Hvordan kan barnevernsarbeideren legge til rette for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenesten sin undersøkelse?»***

De overnevnte drøftingspunktene og de juridiske rammene for barns rett til medvirkning vil være grunnlaget for argumentene mine videre.

### 5.2.1 Bevissthet rundt egen væremåte og eget syn

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet innebærer blant annet at barnets rett til å formidle meninger gjennom både verbal og non-verbal kommunikasjon (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 3). Små barn har også denne rettigheten, noe som innebærer at barnevernsarbeideren bør finne gode løsninger for å sikre dette. Det kan derfor være nyttig at barnevernsarbeideren tilrettelegger for en deltakende observasjons-situasjon i eksempelvis barnehagen. Jeg opplever at det ikke er tilstrekkelig at barnevernsarbeideren kun skal observere slik som det blir vist til i Sethre & Seim (2023) sine intervjuer. Dialoger mellom barnet og barnevernsarbeideren etableres ved at de deltar i hverandres aktiviteter. Det vil si at barnevernsarbeideren kan legge til rette for ulike aktiviteter, som for eksempel maling eller mimikk-lek. Slike tilrettelegginger kan føre til at barnets perspektiv i større grad kommer til syne, og at barnet blir sett på som en aktør i eget liv.

Både alder, utvikling og språk har vært gjennomgående grunner for å ikke snakke med barn, og som har ført til en hindring i barn og unges medvirkning i undersøkelsen. Ut fra mine tolkninger av funnene, vil det være vesentlig at barnevernsarbeidere arbeider med sin egen

forståelsesramme. Det vil si at barnevernsarbeideren er oppmerksom på sin væremåte og sitt syn i forkant av samtalesituasjoner med barn og unge. Det å ha et grunnsyn om at alle barn er selvstendige aktører i eget liv, uavhengig av utvikling, alder og språk, legger føringer for at barnevernsarbeideren ser det enkelte barnet i sin egen utvikling. På denne måten kan barnevernsarbeideren bedre tilrettelegge for barnets medvirkning og deltakelse i barnevernstjenesten sin undersøkelse.

Gjennomgående handler dette om at barnevernsarbeideren evner å mentalisere, formidle empati og møter barn og unge med anerkjennelse i samtalesituasjoner ved barnevernstjenesten sin undersøkelse. Dette legger føringer for barnets opplevelse av å bli hørt, sett, respektert og forstått (Gamst, 2017).

### 5.2.2 Bevissthet rundt eget bidrag i samtalen og relasjonen

Barnevernsarbeiderens personlige egenskaper har vist seg som betydningsfullt for barna ved relasjonsbygging og samtalesituasjoner. Selv om alle mennesker har individuelle kvaliteter og væremåter, er det viktig at barnevernsarbeideren er bevisst på egne signaler som vises ved både verbal og non-verbal kommunikasjon i samtaler.

Funnene i den tidligere drøftingen, gir gode forslag til hvordan barnevernsarbeideren kan vise barnet en trygghet og tillit i kontakten mellom dem. For det første kan barnevernsarbeideren møte barnet med anerkjennelse. Det innebærer at barnevernsarbeideren lytter, viser interesse og setter seg inn i barnets situasjon gjennom å være nysgjerrig og stille spørsmål. For det andre kan barnevernsarbeideren være bevisst på eget kroppsspråk i møtet, noe som innebærer at barnevernsarbeideren har en selvinnsikt i egne forsvarsmekanismer og reaksjonsmønstre som kan være med å påvirke kommunikasjonen. For det tredje oppleves det som viktig for barna at de får bekreftelse på det de sier til barnevernsarbeideren. Barnevernsarbeideren kan benytte seg av oppfølgende spørsmål knyttet til barnets fortelling, som samtidig kan fordre til en dypere forståelse av barnets endringsønsker, tanker og behov.

Barn og unge uttrykte at de måtte føle på en tillit til barnevernsarbeideren for å kunne dele om vanskelige og sårbare tema. Flere av ungdommene i den tidligere forskningen fortalte om barnevernsarbeidere som delte ting videre til foreldrene. Barnevernsloven § 1-4 synliggjør blant annet bestemmelser om at barn og unge skal få tilstrekkelig informasjon om hva som skjer med det barnet forteller (Barnevernsloven, 2021). Barnevernsarbeidere kan tilrettelegge for at barn

og unge opplever tillit i relasjonen. For det første kan barnevernsarbeideren spørre barnet om hva som kan deles og ikke, slik at barnet selv får muligheten til å kontrollere sin egen informasjon. For det andre er det viktig at barnevernsarbeideren lar barnet få medvirke i det som blir dokumentert. Det kan derfor være nyttig at barnevernsarbeideren og barnet sammen skriver ned barnets stemme. Det gjør at barnet får en ytterligere medvirkning i barnevernstjenesten sin undersøkelse, og en større opplevelse av å være inkludert i vurderingene som gjøres.

Mange opplevde barnevernsarbeiderens ordvalg som en hindring for felles forståelser i samtalen. Barnevernsarbeideren må være bevisst over egne bidrag i møtet med barn og unge, og hvordan barnet påvirkes av ordene som blir benyttet. Forskrift om barns medvirkning inneholder bestemmelser om at barnevernsarbeideren skal tilrettelegge for at barn og unge kan stille spørsmål (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2024, § 6). Det kan derfor være nyttig at barnevernsarbeideren tilpasser språket sitt, med utgangspunkt i det enkelte barnets forståelsesramme. Barnevernsarbeideren kan være oppmerksom på å spørre om barnet har forstått det som er blitt sagt, slik at barnet gis en mulighet til å si ifra. Dette kan videre føre til at barnet opplever seg sett, hørt og respektert av barnevernsarbeideren.

### 5.2.3 Bevissthet rundt informasjon, møtesteder og samtalens innhold

Ved flere tilfeller beskrives det at barn og unge i liten grad blir inkludert i møter og samtaler i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Det at barnet er til stede på møter er en forutsetning for deres rett til å medvirke og delta. For det første vil jeg argumentere for at barnevernsarbeideren tilrettelegger for flere møtepunkt i undersøkelsen. Samtidig at det tilrettelegges for barnets meninger om alternative møteplasser. Det handler om at barnevernstjenesten burde forsøke å bryte ut av standardiserte rutiner. Det er vist i forskning at flere møtepunkter påvirker barnets grad av medvirkning, samt at flere møtepunkter forutsetter en bedre relasjon mellom barnevernsarbeideren og barnet (Paulsen, 2016).

For det andre vil jeg argumentere for at barnevernsarbeidere bør tilrettelegge på en bedre måte for barn og unge som har utfordringer med språk og en utviklingshemming. Dette fordi at denne gruppen kan ha større risiko og sårbarheter knyttet til blant annet omsorgssvikt (Havnen et al., 2020). Det er mulig at ulike samtaleverktøy kan være virkningsfulle for tilrettelegging her.

For det tredje vil jeg argumentere for at barnevernsarbeidere bør være mer åpne om sine egne tanker og vurderinger i samtalsituasjoner med barn og unge. Som vist til tidligere, har barn og unge behov for bekreftelse og trygghet i møte med barnevernsarbeideren. Det kan gjøre det lettere for barn å ha en tillit til at det som blir fortalt om, blir forstått og anerkjent.

For det fjerde vil jeg argumentere for at barnevernsarbeideren gir nok informasjon gjennom hele forløpet i undersøkelsen. Flere barn og unge har opplevd at de ikke har fått beskjed om hva som skjer videre, og at de ikke har vært inkludert i konklusjonssamtale sammen med foreldrene. På bakgrunn av barn og unges fortellinger, har det vært manglende informasjon om hvilken hjelp barna får etter endt undersøkelse, og hvilken hjelp foreldrene får. Samtidig viser det seg at samtalene har hatt et formål om å kun gi informasjon. Det burde derfor tilrettelegges for at barn og unge får muligheten til å aktivt delta i en gjensidig dialog med barnevernsarbeideren, slik at det åpner opp for en felles forståelse av innholdet i samtalen, samt en felles forståelse av hverandre.

## 6.0 Oppsummering/Konklusjon

Denne bacheloroppgaven har undersøkt hvordan barnevernsarbeideren kan tilrettelegge for at barn og unge får delta og medvirke i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Jeg har belyst problemstillingen ved hjelp av teorier om ulike syn på barn og unge, og teorier om kommunikasjonsforståelse og relasjonskompetanse. Gjennomgangen av tidligere forskning i form av vitenskapelige forskningsartikler og forskningsrapporter som undersøker barns opplevelse av medvirkning, viser noen tydelige mønstre. Gjennomgangen viser blant annet at barnevernsarbeiderens holdninger, syn og personlige egenskaper er sentrale faktorer som påvirker barn og unges medvirkning i undersøkelsen. Andre faktorer som viser seg å påvirke barns medvirkning er hvordan barnevernsarbeideren er bevisst på egne bidrag i samtalsituasjoner samt bevissthet rundt hvilken informasjon barn og unge får i møtet. Oppgaven viser også at barnevernsarbeideren kan tilrettelegge for at barn og unge får medvirke og delta i barnevernstjenesten sin undersøkelse. Dette ved at den enkelte barnevernsarbeider gjennom kommunikasjon og relasjonskompetanse viser interesse, åpenhet, anerkjennelse, empati og evner å mentalisere i samtalsituasjoner med barn og unge. Gjennom dette kan barnevernsarbeideren få tak i barn og unges sine meninger og ønsker knyttet til blant annet treffpunkt, hvilken informasjon som kan deles med andre og hvordan de ønsker at barnevernstjenesten sin undersøkelse skal tilpasses barnet og dens familie.

# Referanseliste

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2023). *Saksbehandlingsrundskrivet*.

Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av De Forente nasjoner 20. november 1989. Ratifisert av Norge 8. januar 1991 (Rev. overs. mars 2003 med tilleggsprotokoller)*. Barne- og familiedepartementet.

Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2021-06-18-97>

Bunkholdt, V. & Kvaran, I. (2021). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid* (2. Utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. Utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

FN-sambandet. (5.juli, 2023). *Barnekonvensjonen*. <https://fn.no/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet. (2024). *Forskrift om barns medvirkning i barnevernet* (FOR-2023-10-12-1631). Lovdata. <https://lovdata.no/forskrift/2023-10-12-1631>

Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor* (2. Utg.). Universitetsforlaget.

Havnen, K. J. S., Christiansen, Ø., Ljones, E. H., Lauritzen, C., Paulsen, V., Jarlby, F. & Vis, S. A. (2020). *Barnevernets undersøkelsesarbeid, delrapport 5. Å medvirke når barnevernet undersøker: En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. [https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/a\\_medvirke\\_nar\\_barnevernet\\_undersoker\\_en\\_studie\\_av\\_barn\\_og\\_foreldres\\_medvirkning\\_i\\_barnevernets\\_undersokelsesarbeid.pdf](https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/barnevern/a_medvirke_nar_barnevernet_undersoker_en_studie_av_barn_og_foreldres_medvirkning_i_barnevernets_undersokelsesarbeid.pdf)

Leer-Salvesen, P. (2021). *Etikk for profesjonelle*. Fagbokforlaget.

Lurie, J., Sørлие, H. E., Kvaran, I. & Tjelflaat, T. (2018). *Familiens og barneverntjenestens erfaringer med barnevernundersøkelser*. (Rapport 9/2018). RBKU Midt-Norge, NTNU. <https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Rapport+9-2018+-+Familiens+og+barneverntjenestens+erfaringer+med+barnevernundersøkelser.pdf/4d46780c-4549-4cac-aeeb-566dc900f9ed>

NOU 2023: 7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid – gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a1eb3f73d3d94fa6b146dbd08f8a4253/no/pdfs/nou202320230007000dddpdfs.pdf>

Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene forskning*, 9(1), 4-15.

Paulsen, V. & Studsrød, I. (2019). Barnet i sentrum for barnevernspedagogens yrkesutøvelse. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran & K. Mevik (red.), *Barnevernspedagog. En grunnbok*. Universitetsforlaget.

Pedersen, J. (2023). *Ny i barnevernet*. Universitetsforlaget.

Ruud, A. K. (2021). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjon med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner* (2. Utg.). Gyldendal Norsk Forlag.

Sethre, K. A. & Seim, S. (2023). Små barns muligheter til medvirkning i barnevernets undersøkelser. *Norges barnevern*, 100(1), 36-52. <https://doi.org/10.18261/tnb.100.1.4>

Tunestveit, M., Mæhle, M. & Ulvik, O. S. (2021). Deltaking i barnevernet. *Norges barnevern*, 98(1), 4-19. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2021-01-02>

